

CARTA DE DRETS DELS CIUTADANS DAVANT LA JUSTÍCIA

PREÀMBUL

En el llindar del segle XXI la societat espanyola demana amb urgència una justícia més oberta que sigui capaç de donar servei als ciutadans amb més agilitat, qualitat i eficàcia, incorporant amb aquest objectiu mètodes d'organització i instruments processals més moderns i avançats. Un projecte tan ambiciós només es pot afrontar amb un acord ampli de totes les forces polítiques, que assegurï la unitat i la continuïtat dels esforços i garanteixi el consens sobre les bases del funcionament d'aquest poder de l'Estat. Aquest és, precisament, l'objecte i la finalitat del Pacte d'Estat per a la Reforma de la Justícia signat el 28 de maig de 2001.

Entre les prioritats del Pacte d'Estat hi ha l'elaboració d'una Carta de drets dels ciutadans davant la justícia que atengui els principis de transparència, informació i atenció adequada i que estableixi els drets dels usuaris de la justícia. La mateixa prioritat figura a l'acord cinquè dels adoptats per la Conferència Sectorial en matèria d'Administració de Justícia que va tenir lloc a Las Palmas de Gran Canaria el dia 22 de maig de 2001.

Aquesta Carta ha estat redactada per un grup de treball format en el si de la Comissió de Seguiment del Pacte d'Estat, per acord unànime de tots els integrants, en què han intervingut representants dels diferents grups parlamentaris i del Ministeri de Justícia.

Aquest grup ha recollit les iniciatives presentades per les forces polítiques de la Cambra, com també les opinions i els suggeriments de les institucions i organitzacions relacionades amb l'Administració de Justícia. Una bona part d'aquestes aportacions s'han integrat en el contingut d'aquesta Carta.

Amb la finalitat d'aconseguir una justícia moderna i oberta als ciutadans, la Carta desenvolupa en la primera part els principis de transparència, informació i atenció adequada continguts en el Pacte d'Estat, i destaca la importància d'aconseguir una Administració de Justícia responsable davant els ciutadans, que

podran formular queixes i suggeriments sobre el seu funcionament i exigir, si és necessari, les reparacions que escaiguin.

La segona part de la Carta se centra en la necessitat de prestar una atenció i cura especials en la relació de l'Administració de Justícia amb els ciutadans més desprotegits. En primer lloc, la víctima del delictes, sobretot en els supòsits de violència domèstica i de gènere. En segon lloc, els menors d'edat, per evitar que en resulti afectat el correcte desenvolupament evolutiu. En tercer lloc, les persones que pateixin una discapacitat sensorial, física o psíquica, per superar els seus problemes de comunicació i d'accés als edificis judicials. Finalment, els estrangers immigrants a Espanya, als quals s'ha d'assegurar l'aplicació dels principis i els drets recollits en aquesta Carta.

En la tercera part, la Carta s'ocupa dels drets que són característics de la relació del ciutadà amb els advocats i els procuradors, matèria en què han resultat especialment útils les aportacions rebudes del Consell General de l'Advocacia i del Consell General de Col·legis de Procuradors dels Tribunals d'Espanya.

Finalment, la Carta de drets conclou amb una previsió relativa a les condicions necessàries per a fer-la eficaç. D'aquesta manera, es proclama l'exigibilitat dels drets reconeguts i la vinculació a aquests drets de jutges i magistrats, fiscals, secretaris judicials, advocats, procuradors i altres persones i institucions que cooperen amb l'Administració de Justícia. Així mateix, s'encomana a la Comissió de Justícia i Interior del Congrés dels Diputats el seguiment i l'avaluació del desenvolupament i el compliment d'aquesta Carta.

I. UNA JUSTÍCIA MODERNA I OBERTA ALS CIUTADANS

Una justícia transparent

- 1 El ciutadà té dret a rebre informació general i actualitzada sobre el funcionament dels jutjats i tribunals i sobre les característiques i requisits tècnics dels diferents procediments judicials.

- 1.1 S'ha d'impulsar la creació i la dotació material d'oficines d'atenció al ciutadà i se n'ha d'assegurar la implantació en tot el territori nacional.
- 1.2 La informació sobre els horaris d'atenció al públic s'ha de situar en un lloc clarament visible a les seus dels òrgans jurisdiccionals.

- 2 El ciutadà té dret a rebre informació transparent sobre l'estat, l'activitat i els assumptes tramitats i pendents de tots els òrgans jurisdiccionals d'Espanya.
 - 2.1 El Ministeri de Justícia i les comunitats autònomes amb competències en la matèria així com el Consell General del Poder Judicial han de canalitzar aquesta informació per tal de facilitar-ne la consulta en el marc d'un pla de transparència.

- 3 El ciutadà té dret a conèixer el contingut actualitzat de les lleis espanyoles i de la Unió Europea mitjançant un sistema electrònic de dades fàcilment accessible.

- 4 El ciutadà té dret a conèixer el contingut i l'estat dels processos en què tingui interès legítim d'acord amb el que disposen les lleis processals.
 - 4.1 Els interessats han de tenir accés als documents, llibres, arxius i registres judicials que no tinguin caràcter reservat.
 - 4.2 Les autoritats i els funcionaris han d'exposar per escrit al ciutadà que ho sol·liciti els motius pels quals es denega l'accés a una informació de caràcter processal.

Una justícia comprensible

- 5 El ciutadà té dret que les notificacions, citacions, citacions a termini i requeriments continguin termes senzills i comprensibles i que evitin l'ús d'elements intimidatoris innecessaris.

- 6 El ciutadà té dret que a les vistes i compareixences es faci servir un llenguatge que, respectant les exigències tècniques necessàries, resulti comprensible per als ciutadans que no siguin especialistes en dret.
 - 6.1 Els jutges i magistrats que dirigeixin els actes processals han de vetllar per la salvaguarda d'aquest dret.

- 7 El ciutadà té dret que les sentències i altres resolucions judicials es redactin de manera que siguin comprensibles pels seus destinataris, amb l'ús d'una sintaxi i una estructura senzilles, sense perjudici del seu rigor tècnic.
 - 7.1 S'ha de facilitar especialment l'exercici d'aquests drets en els procediments en què no sigui obligatòria la intervenció d'advocat i d'un procurador.

- 8 El ciutadà té dret a disposar gratuïtament dels formularis necessaris per a exercir els seus drets davant els tribunals quan no sigui preceptiva la intervenció d'advocat i procurador.

Una justícia atenta amb el ciutadà

- 9 El ciutadà té dret a ser atès de manera respectuosa i adaptada a les seves circumstàncies psicològiques, socials i culturals.

- 10 El ciutadà té dret a exigir que les actuacions judicials en què sigui preceptiva la seva compareixença es duguin a terme amb la màxima puntualitat.
 - 10.1 El jutge o el secretari judicial ha d'informar el ciutadà sobre les raons del retard o de la suspensió de qualsevol actuació processal a la qual estigui convocat.

 - 10.2 S'ha de comunicar la suspensió al ciutadà, tret de causa de força major, amb antelació suficient per evitar-ne el desplaçament.

- 11 El ciutadà té dret que la seva compareixença personal davant un òrgan de l'Administració de Justícia resulti tan poc costosa com sigui possible.
 - 11.1 La compareixença dels ciutadans davant els òrgans jurisdiccionals només es pot exigir quan sigui estrictament indispensable d'acord amb la Llei.
 - 11.2 S'ha de procurar sempre concentrar en un sol dia les diverses actuacions que exigeixin la compareixença d'una persona davant un mateix òrgan judicial.
 - 11.3 S'han de tramitar amb preferència i màxima rapidesa les indemnitzacions econòmiques que el ciutadà hagi de percebre pels desplaçaments per a acudir a una actuació judicial.
 - 11.4 Les dependències judicials accessibles al públic, com ara zones d'espera, sales de vista o clíniques medicoforenses, han de reunir les condicions i els serveis necessaris per assegurar una atenció correcta al ciutadà.

- 12 El ciutadà té dret a ser protegit adequadament quan declari com a testimoni o col·labori de qualsevol altra manera amb l'Administració de Justícia.

- 13 El ciutadà té dret a saber la identitat i la categoria de l'autoritat o el funcionari que l'atengui, tret de quan estigui justificat per raons de seguretat en causes criminals.
 - 13.1 Les dades han de figurar en un lloc fàcilment visible del lloc de treball.
 - 13.2 Qui respongui per telèfon o qui faci una comunicació per via telemàtica haurà d'identificar-se sempre davant el ciutadà .

- 14 El ciutadà té dret a ser atès personalment pel jutge o pel secretari judicial respecte a qualsevol incidència relacionada amb el funcionament de l'òrgan judicial.

- 14.1 Les declaracions i els testimonis, els judicis i les vistes així com les compareixences que tinguin per objecte escoltar les parts abans de dictar una resolució s'han de celebrar sempre amb la presència de jutge o de tribunal d'acord amb el que preveuen les lleis.
- 15 El ciutadà té dret a ser atès en horari de matí i de tarda a les dependències judicials dels òrgans en què, per la seva naturalesa o volum d'assumptes, sigui necessari i en els termes previstos legalment.
- 16 El ciutadà té dret a fer servir la llengua oficial que triï amb l'Administració de Justícia del territori de la seva comunitat i a ser atès en els termes establerts per la Llei orgànica del poder judicial i els estatuts d'autonomia i les normes que els desenvolupen.

Una justícia responsable davant el ciutadà

- 17 El ciutadà té dret a formular reclamacions, queixes i suggeriments relatius al funcionament incorrecte de l'Administració de Justícia així com a rebre-hi resposta amb la màxima rapidesa i, en tot cas, en el termini d'un mes.
- 17.1 Pot presentar les queixes i els suggeriments davant el propi jutjat o tribunal, els seus òrgans de govern, les oficines d'atenció al ciutadà, el Consell General del Poder Judicial, el Ministeri de Justícia i, si escau, davant les administracions de les comunitats autònomes.
- 17.2 Les administracions públiques competents han d'implantar sistemes per garantir l'exercici d'aquest dret per via telemàtica.
- 17.3 En totes les dependències de l'Administració de Justícia hi ha d'haver a disposició del ciutadà, en lloc visible i prou indicat, els formularis necessaris per a exercir aquest dret.

18 El ciutadà té dret a exigir responsabilitats per error judicial o pel funcionament anormal de l'Administració de Justícia.

18.1 Els danys causats a qualssevol béns o drets dels ciutadans han de donar lloc a una indemnització, que pot ser reclamada pel perjudicat d'acord amb el que la Llei disposa.

18.2 Les reclamacions indemnitzatòries s'han de tramitar amb preferència i rapidesa.

Una justícia àgil i tecnològicament avançada

19 El ciutadà té dret a una tramitació àgil dels assumptes que l'afectin, que s'han de resoldre dins del termini legal, i té dret a saber, si és el cas, el motiu concret del retard.

19.1 El Ministeri de Justícia i el Consell General del Poder Judicial han d'elaborar un programa de previsions amb la durada deguda dels diferents procediments en cada òrgan jurisdiccional, programa al qual s'ha de donar una àmplia difusió pública.

20 El ciutadà té dret que no se li exigeixi l'aportació de documents que siguin en poder de les administracions públiques, llevat que les lleis processals ho requereixin expressament.

21 El ciutadà té dret a comunicar-se amb l'Administració de Justícia a través del correu electrònic, la videoconferència i altres mitjans telemàtics d'acord amb el que disposen les lleis processals.

21.1 Els poders públics han d'impulsar l'ús i l'aplicació d'aquests mitjans en el desenvolupament de l'activitat de l'Administració de Justícia així com en les relacions d'aquesta amb la ciutadania.

21.2 Els documents emesos pels òrgans de l'Administració de Justícia i pels particulars per mitjans electrònics i telemàtics, en suports de qualsevulla naturalesa, s'han de considerar plenament vàlides i eficaces sempre que en quedi acreditada la integritat i l'autenticitat d'acord amb els requisits exigits a les lleis.

II. UNA JUSTÍCIA QUE PROTEGEIX ELS MÉS FEBLES

Protecció de les víctimes del delicte

22 El ciutadà que sigui víctima d'un delicte té dret a ser informat amb claredat sobre la seva intervenció en el procés penal i sobre les possibilitats d'obtenir la reparació del dany sofert, així com sobre el curs del procés.

22.1 S'ha d'assegurar que la víctima tingui un coneixement efectiu de les resolucions que afectin la seva seguretat, sobretot en els casos de violència en la família.

22.2 S'han de potenciar les tasques de les oficines d'atenció a la víctima i se n'han d'ampliar les funcions per mirar d'oferir un servei integral al ciutadà afectat pel delicte, i s'ha d'assegurar que aquestes oficines prestin servei en tot el territori nacional.

23 El ciutadà que sigui víctima d'un delicte té dret que la seva compareixença personal davant un jutjat o tribunal tingui lloc de manera adequada a la seva dignitat i preservant-ne la intimitat.

23.1 S'han de prendre les mesures necessàries per tal que la víctima no coincideixi amb l'agressor quan tots dos siguin en dependències judicials a l'espera que es practiqui qualsevol actuació processal.

23.2 Les autoritats i els funcionaris han de vetllar especialment per l'eficàcia d'aquest dret en els supòsits de violència domèstica o de gènere i han d'atorgar a les víctimes l'empresonament que necessitin.

24 El ciutadà que sigui víctima d'un delicte té dret a ser protegit de manera immediata i efectiva pels jutjats i tribunals, especialment davant qui exerceix violència física o psíquica en l'àmbit familiar.

24.1 S'ha de facilitar l'ús dels mitjans tècnics que siguin necessaris per a la protecció adequada de la víctima, com ara els instruments de localització de persones, els mecanismes de teleassistència i altres de similars.

25 El ciutadà que sigui víctima d'un delicte té dret a ser protegit de la publicitat no desitjada sobre la seva vida privada en tota classe d'actuacions judicials.

25.1 Els jutges i magistrats, així com el ministeri fiscal, han de vetllar per l'exercici adequat d'aquest dret.

Protecció dels menors

26 El menor d'edat té dret que la seva compareixença davant els òrgans judicials tingui lloc de manera adequada a la seva situació i el seu desenvolupament evolutiu.

26.1 Per al compliment d'aquest dret es poden fer servir elements tècnics com ara circuits tancats de televisió, videoconferència o similars.

26.2 S'ha de procurar evitar la reiteració de les compareixences del menor davant els òrgans de l'Administració de Justícia.

27 El menor d'edat que tingui prou judici té dret a ser escoltat en tot procés judicial en què estigui directament implicat i que condueixi a una decisió que afecti la seva espera personal, familiar o social, i també té dret que les diverses actuacions judicials es practiquin en condicions que en garanteixin la comprensió del contingut.

27.1 El ministeri fiscal ha de vetllar per l'efectivitat d'aquest dret i prestar al menor l'assistència que necessiti.

28 El menor d'edat té dret que les autoritats i els funcionaris de l'Administració de Justícia guardin la reserva deguda sobre les actuacions que tenen relació amb ell, que en tot cas s'han de practicar de manera que es preservi la seva intimitat i el dret a la seva pròpia imatge.

Protecció de les persones discapacitades

29 El ciutadà afectat de qualsevol tipus de discapacitat sensorial, física o psíquica pot exercir amb plenitud els drets reconeguts en aquesta Carta i en les lleis processals.

29.1 Només ha de comparèixer davant l'òrgan judicial quan sigui estrictament necessari d'acord amb la Llei.

29.2 Els edificis judicials han d'estar proveïts dels serveis auxiliars que hi facilitin l'accés i l'estada.

30 El ciutadà sord, mut o que pateixi discapacitat visual o ceguesa té dret a fer servir un intèrpret de signes o els mitjans tecnològics que permetin tant obtenir de manera comprensible la informació sol·licitada com la pràctica adequada dels actes de comunicació i altres actuacions processals en què participi.

30.1 S'ha de promoure l'ús de mitjans tècnics com ara videotexts, telèfons de text, sistema de traducció de documents a braille, gravació sonora o similars.

30.2 S'ha de comprovar amb especial cura que l'acte de comunicació ha arribat a coneixement efectiu del destinatari i, si escau, s'ha de llegir en veu alta el contingut de l'acte.

Les persones immigrants davant la justícia

31 La persona estrangera té dret a ser atesa per tots els qui presten els seus serveis a l'Administració de Justícia d'acord amb el que estableix aquesta Carta i sense cap discriminació per raó de raça, llengua, religió o creences, particularment quan es tracti de menors d'edat i d'acord amb el que disposen als convenis internacionals ratificats per Espanya.

31.1 S'ha de garantir l'ús d'intèrpret quan la persona estrangera que no conegui el castellà ni, si és el cas, la llengua oficial pròpia de la comunitat autònoma, hagi de ser interrogat o hagi de prestar alguna declaració, o quan sigui precís donar-li a conèixer personalment alguna resolució.

32 Les persones estrangeres immigrants a Espanya tenen dret a rebre una protecció adequada de l'Administració de Justícia per tal d'assegurar que comprenen el significat i la transcendència jurídica de les actuacions processals en què intervinguin per qualsevol causa.

32.1 Els jutges i tribunals així com el ministeri fiscal han de vetllar en tot moment pel compliment d'aquest dret.

III. UNA RELACIÓ DE CONFIANÇA AMB ADVOCATS I PROCURADORS

Una conducta deontològicament correcta

33 El ciutadà té dret a la prestació d'un servei professional de qualitat per part de l'advocat en el compliment de la missió de defensa que li encomani, i també

per part del procurador en la representació dels seus interessos davant els òrgans jurisdiccionals.

34 El ciutadà té dret a denunciar davant els col·legis d'advocats o de procuradors les conductes contràries a la deontologia professional i a conèixer amb una resolució prou motivada el resultat de la denúncia.

35 El ciutadà té dret a saber, pel col·legi professional corresponent, si un advocat o un procurador ha estat objecte d'alguna sanció disciplinària, no cancel·lada, per alguna actuació professional.

35.1 Els col·legis respectius han d'establir un sistema per tal que el ciutadà pugui conèixer de manera efectiva les sancions disciplinàries, no cancel·lades, imposades a un professional en tot el territori nacional.

36 El ciutadà té dret que els professionals que el representin, l'assessorin o el defensin guardin secret rigorós de tot allò que els revelin o confiïn en l'exercici d'aquestes funcions.

Un client informat

37 El ciutadà té dret a saber anticipadament el cost aproximat de la intervenció del professional escollit i la forma de pagament.

37.1 Els advocats i procuradors estan obligats a lliurar al seu client un pressupost previ que contingui els punts anteriors. Per aquests efectes s'ha de regular adequadament i s'ha de fomentar l'ús de fulls d'encàrrec professional.

37.2 El client pot exigir al seu procurador rendició de comptes detallats dels assumptes encomanats.

- 38 El ciutadà té dret a obtenir de l'advocat i el procurador informació precisa i detallada sobre l'estat del procediment i les resolucions que es dictin.
- 38.1 El professional ha de lliurar al client còpia de tots els escrits que presenti i de totes les resolucions judicials rellevants que se li notifiquin.
- 38.2 El ciutadà pot consultar amb l'advocat les conseqüències de tota actuació davant un òrgan jurisdiccional.
- 38.3 S'han de potenciar els serveis d'orientació jurídica, depenents dels col·legis d'advocats, que han d'ampliar les seves funcions per a informar el ciutadà sobre els seus drets en la relació de confiança amb l'advocat.
- 39 El ciutadà té dret a ser informat per l'advocat i pel procurador, de manera prèvia a l'exercici de qualsevol pretensió davant un òrgan judicial, sobre les conseqüències de ser condemnat al pagament de les costes del procés i sobre la seva quantia estimada.
- 39.1 Els col·legis professionals respectius han d'elaborar un estudi de les previsions sobre la quantia mitjana aproximada de les costes de cada procés, depenent tant del tipus de procediment com de la seva complexitat, que s'ha d'actualitzar periòdicament.

Una justícia gratuïta de qualitat

- 40 El ciutadà té dret a ser assessorat i defensat gratuïtament per un advocat prou qualificat i a ser representat per un procurador quan legalment tingui dret a l'assistència jurídica gratuïta.
- 40.1 Els col·legis respectius han de vetllar pel desenvolupament correcte de la seva funció per part del professional designat.
- 41 El ciutadà té dret a exigir una formació de qualitat al professional designat pel torn d'ofici en els supòsits d'assistència jurídica gratuïta.

41.1 Els col·legis d'advocats han d'adoptar les mesures adequades per a assegurar el compliment d'aquest dret.

EFICÀCIA DE LA CARTA DE DRETS

- 1 Els ciutadans tenen dret a exigir el compliment dels drets reconeguts en aquesta Carta. Hi han d'estar vinculats jutges i magistrats, fiscals, secretaris judicials, metges forenses, funcionaris públics, advocats, procuradors i altres persones i institucions que cooperen amb l'Administració de Justícia.
- 2 El Ministeri de Justícia i les comunitats autònomes amb competències en la matèria, el Consell General del Poder Judicial, la Fiscalia General de l'Estat i els col·legis professionals competents han d'adoptar les disposicions oportunes i han de proveir els mitjans necessaris per a garantir l'efectivitat i el ple respecte dels drets reconeguts en aquesta Carta.
- 3 El Congrés dels Diputats, per mitjà de la Comissió de Justícia i Interior, ha de dur a terme un seguiment i una avaluació permanent del desenvolupament i el compliment d'aquesta Carta, i per fer-ho ha de ser informat regularment pel Govern i els òrgans de l'Estat i les institucions públiques als quals se sol·liciti. La memòria anual elevada pel Consell General del Poder Judicial a les Corts Generals ha d'incloure una referència específica i prou detallada a les queixes, les reclamacions i els suggeriments formulats pels ciutadans sobre el funcionament de l'Administració de Justícia.